

Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma: Uşak Eğitim Fakültesi Örneği

Zekerya BATUR*
Hakan GÜLVEREN**
Hafız BEK***

Özet

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumları ve bu tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesine çalışılmıştır. Araştırmaya Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesinin Sınıf Öğretmenliği bölümünden 59 kadın, 64 erkek; Sosyal Bilimler Öğretmenliği bölümünden 71 kadın, 55 erkek; Türkçe Öğretmenliği bölümünden 71 kadın, 49 erkek; Matematik Öğretmenliği bölümünden 21 kadın, 7 erkek; Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünden 15 kadın, 8 erkek toplamda ise 420 öğrenci çalışmaya dâhil edilmiştir.

Araştırmada kadın öğrencilerinin erkek öğrencilere göre kitap okuma alışkanlığına yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür. Genel anlamda ise sınıflara göre, öğrencilerin okuma alışkanlığına karşı tutumlarının olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Okuma alışkanlığına karşı en olumlu tutuma 3. sınıf, en olumsuz tutuma ise 1.sınıfların sahip olduğu görülmüştür. Bulgular bölümler düzeyinde incelendiğinde ise tüm bölüm öğrencilerinin okumaya karşı olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kitap, Okuma, Okuma Alışkanlığı, Üniversite

A Study About Preservice Teachers Reading Habits: Sampling of Usak Education Faculty

Abstract

In this study is tried to define university students' attitudes towards reading a book and the factors affecting these attitudes. In the research was participated scale was applied to educational faculty students who are from classroom teaching (59 female and 55 male), social sciences teaching (71 female, 55 male), turkish teaching (71 female, 49 male), mathematics teaching (21 female, 7 male), science teacher teaching (15 female, 8 male) in total, 420 students were included in the study.

In this study it is found that female students have more positive attitude than male students to read books. Generally, it is appeared to according to classes of students have a positive attitude towards reading. it is seemed that students of third classes students have the most positive attitude towards reading and the students of first classes have the most negative attitude towards reading. When the findings are

* Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü

** Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü

*** Yrd.Doç.Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü

analyzed at level of departments it was determined that the students of all sections are found to have positive attitude toward reading.

Key Words: Books, Reading, Reading Habits, University

Giriş

Okuma, yazılı sembollerden anlam çıkarma (Demirel, 1999), sözcükleri tanımak (Göğüş, 1978), sözcükleri, cümledeki anlamıyla birlikte yazıyı oluşturan unsurlarla algılama ve kavrama işi olarak tanımlanabilir (Oğuzkan, 1997). Okuma eyleminin temeli ailede atılmaktadır. Bu eylem uzun bir zaman alır (Camp, 2007). Ailede okuma etkinliği gören bir öğrenci, okulda da görmek ister. Okulun, buna bağlı olarak öğretmenlerin öğrencilere okuma alışkanlığını kazandırılmasında son derece etkin rolü vardır (Applegate & Applegate, 2004; Mckool&Gespas, 2009). Aile, öğretmen ve çevre öğrenciye okuma alanı oluşturduğu zaman, okuma alışkanlığının da oluşmasına zemin hazırlanmış olur (Yılmaz, 1993; Özbay, 2005; Özbay, 2006; Hurst ve diğerleri, 2010). Bireyde okuma hevesi uyandırmak için merak ve teşvik ettirici örnekler sunulması gerekir. Çocuklar, çevrelerinde okuyan insanlar görmelidir (Akay, 2009). Okumaya yönelik olan ilgi ve merakları ancak böyle etkin bir hale getirilebilir. Kitap okuma alışkanlığı bir bireyin yaşamında son önemli bir uğraştır. Toplumsal değerlerden haberdar olunması ve bu değerlerin özümserenerek yaşama geçirilmesi okuma uğraşısıyla daha kolay olmaktadır. Okuma eylemi, yaşama dair birçok şeyi yaşamadan öğrenme, olumsuz olay ya da olgularla karşılaşmadan onları öğrenme fırsatı vermektedir. Bu bağlamda kitap okumanın okul dışında da sürdürülmesi gerekmektedir (Leppanen ve diğerleri, 2005).

Okuma uğraşı, insanlar arasında bir statü ya da hedeflenen bir makama ulaşma aracı olarak görülmektedir. Çok okuyan bir insan mutlaka çok iyi bir yere, az okuyan bir insan idare edilebilecek bir yere, hiç okumayan bir insan ise vasıfsız işlerde çalışacak diye yaygın bir kanı bulunmaktadır. Okuma, bir meslek sahibi olmakla eşdeğer tutulmaktadır. Okuma eylemi, genel anlamıyla ele alınmaktadır. Okumaya ilköğretimi okumak, liseyi okumak veya üniversiteyi okumak şeklinde yaklaşılmaktadır. Fakat özelde okumanın zihinsel bir faaliyet olup, yaşamın problemlerini kavrama, analiz, sentez ve değerlendirme gibi işlevlerinin olduğu noktası göz ardı edilmektedir. Kısaca okuma, en kolay yoldan bireyin kendini anlaması ve anlatabilmesidir. Buna bağlı olarak sistemli düşünebilme, duyuşsal ve bilişsel beceriler arasında mantıklı ilişki kurabilme yeteneğine sahip olabilme becerisidir.

Okuma alışkanlığı ile düşünme becerisi arasında bir ilişki var mı, çok okuyanla az okuyan insan arasında bir fark var mı, niçin okuma ihtiyacı duyuyoruz, niçin okuma ihtiyacı duymuyoruz, neler okumalı neler

okumamalı? gibi okumayla ilgili birçok soru akla gelmektedir. Baş döndürücü teknolojik gelişmelerin yaşamı ne kadar kolaylaştırdığı ve değiştirdiği konusunda insanlar yetişmekte zorlanmaktadır. Her evde bulunan televizyon bu teknolojik gelişmelerin takibinde birinci derecede bir görev üstlenmiş durumundadır (Mokhtari ve diğerleri, 2009). Buna olumlu tarafından bakıldığında son derece fayda getirici bir araç olarak düşünülebilir. Çünkü çevrede ya da dünyada meydana gelen olaylardan haberdar olmak, bunları yakından takip etmek, olumlu gelişmeleri yaşamına katmak oldukça fayda sağlayacağı tartışmasız kabul görmektedir. Bu durum gelişmiş ülkeler için son derece iç açıcı bir tablodur; fakat az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler için birçok olumsuzluğu da beraberinde getirmektedir. Özellikle kitap okuma açısından bakıldığında televizyonun çok etkili olduğu görülmektedir. Televizyonlardaki dikkat çekici yapımlar, insanların az da olsa var olan okuma alışkanlıklarını yok etmek üzeredir. Sadece çocuk değil aynı zamanda büyükleri de kendine tutsak etmiş durumdadır. Bu noktadan hareketle okuma alışkanlığının kazanılmamasının asıl nedenleri de ortaya çıkmış olmaktadır. Etrafta gerek çocuk gerekse büyüklerin ilgisini çekebilecek birçok faktör bulunmaktadır. Bu nedenle bireyi çevreden gelen dış uyarıcılardan alıkoymak mümkün değildir. Okuma eylemi, çocuklar için televizyon ya da bilgisayar kadar ilgi çekici değildir. Çocuklar önlerindeki seçenekleri gördükçe okumanın onlar için ne kadar sıkıcı ve zaman alıcı olduğu düşüncesine kapılmakta ve çelişkiye düşmektedirler. Oysa televizyonun ilgi çekici yönleri olmasına rağmen, öğrenme açısından, kitap okumayla karşılaştırılınca o kadar da etkili olmadığı da görülebilecektir. İşte bu yüzden kitap okumak kalıcı öğrenmenin en iyi yolu olarak düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle özellikle ilköğretimden başlayarak okul ders kitaplarında yapılması gereken bazı hususlar vardır: Ders kitaplarında yer alan metinlerin okuma alışkanlığını kazandıracak nitelikte hazırlanması, bu hususların başında gelmektedir. Bunun yanında öğrencilerin yaş ve ilgi düzeylerinin dikkate alınması, sınıf seviyeleri ya da çocukların yaş seviyeleri yükseldikçe metin ya da kitapların üslup ve dil özelliklerinin zenginleştirilmesi gerekmektedir.

Amerika’da yapılan bir araştırmaya göre çocukların erken yaşta kitap okumayla tanışmaları, okuma alışkanlığının edinilmesinde etkili olduğu belirlenmiştir (Duros, 2009). Yapılan diğer bir çalışmada altıncı sınıf öğrencilerinden oluşan 51 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmede öğrencilerin okuma alışkanlığının edinilmesinde öğretmenlerin etkili olduklarını belirtmişlerdir (Myette, 2006). Wilson’ın yaptığı çalışmaya göre ailelerin günlük gazete okuma alışkanlıklarının lise öğrencilerinin de okuma alışkanlıklarını etkilediğini göstermiştir (Wilson, 2007). Baccus öğretmenlerin kitap okuma ile ilgili deneyimleri, öğrencileri yönlendirmeleri, öğrencilerin kitap okumaya yönelmeleri ve motive

olmalarında etkili olduğunu tespit etmiştir (Baccus, 2004). Janes'in yaptığı çalışmaya göre ailelerin okuma alışkanlığı konusunda bilgilendirilmesi sonucunda, bu ailelerin çocuklarının da kitap okumaya karşı ilgi duyduklarını belirlemiştir (Netherland, 2004; Janes, 2008;). Kanada'da öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları ile yazma becerisi arasında yapılan bir çalışmada, okuma alışkanlığı olan adayların daha iyi yazdıkları görülmüştür (Benevides, 2006). Yapılan bu araştırmalar okuma alışkanlığının çocuklara veya öğrencilere verilmesi gerektiği ve bunun için gerek ebeveynler gerekse öğretmenlerin birer model olmaları zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Özetle okuma, yaşamı anlamlandırma sürecidir. Bu olumlu ve yararlı alışkanlık üzerinde durulmalıdır. İşin özünde, yapılanı ve okunanı anlama vardır (Gülerer ve Batur, 2005). Matematiği anlama, kimyayı anlama, sosyal bilgilerini anlama daha da önemlisi söylenenleri anlamak için kitap okunmalıdır. Okumak, hızlı düşünmeyi hızlı düşünme ise hızlı çözüm üretme yeteneğini geliştirir. Bu bağlamda olay ve olguları eleştirel bir gözle doğru değerlendirmenin temelinde iyi bir okuyucu olmak yatmaktadır (Özdemir, 1997; Akyol, 2005).

Problem Cümlesi

Eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adayı öğrencilerin okuma alışkanlıkları cinsiyet, sınıf, okudukları bölüm, anne-baba eğitim durumu, kardeş sayısı ve barınma değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, eğitim fakültesinde okumakta olan öğretmen adayı öğrencilerin okuma alışkanlıklarını bazı değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Alt Problemler

1. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları anne baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları barınma yerlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

6. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları sahip oldukları kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Bu araştırma, eğitim fakültesinde okumakta olan öğretmen adayı öğrencilerin okuma profillerini incelemeyi amaçlayan betimsel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni, Uşak Üniversitesi eğitim fakültesinde eğitim görmekte olan öğrencileri kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Uşak Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan Sınıf, Sosyal, Matematik, Türkçe ve Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümlerinde okuyan tesadüfî örnekleme yöntemiyle tespit edilen öğrencilerden oluşturulmuştur. Araştırmaya toplam 420 öğrenci katılmıştır, katılanların 237'si kadın, 183'ü de erkek öğrencidir.

Tablo 1: Araştırmanın Örneklemine İlişkin Betimsel Veriler

Bölümler	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
Sınıf Öğretmenliği	59	64	123
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	71	55	126
Türkçe Öğretmenliği	71	49	120
Matematik Öğretmenliği	21	7	28
Fen Bilgisi Öğretmenliği	15	8	23
Toplam	237	183	420

Veri Toplama Araçları

Araştırmada bir kişisel bilgi formu ve okuma ile ilgili hazırlanmış anket Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerine araştırmacılar tarafından uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerden kişisel bilgileri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu formda, formu dolduran kişilerle ilgili genel bilgiler yer almaktadır.

Okuma Alışkanlığı Anketinin Geliştirilmesi

Okuma alışkanlığı anketini geliştirilmesinde alan taraması yapıldıktan sonra amaca hizmet edeceği düşünülen 60 madde yazılmıştır. Anket maddelerini uygunluğu konusunda uzman görüşlerine başvurularak ölçülmek istenen özellikleri ölçmediği düşünülen maddeler çıkarılmış, bazılarında düzeltmeler yapılmıştır. Ödeneme için 50 maddelik ölçek hazır hale getirilmiştir. Uygulama sonucunda işlemeyen veya bir birine çok benzer olan maddeler düzeltilerek 30 maddelik anket hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 13 programı, analizlerde ise betimsel istatistikler ve ANOVA kullanılmıştır. Verilerin analizinde ağırlıklı ortalama tekniğinden yararlanılmıştır. Ortaya çıkan ağırlıklı ortalama değerlerini yorumlamak için standart bir aralık ölçütleri geliştirilmiştir. Bu çalışma için aralık katsayısı $a = \frac{5-1}{5} = 0,80$ olarak bulunmuştur. Bu aralık katsayısına bağlı olarak aşağıdaki şekilde gruplandırma yapılmıştır.

1-1.80 – Hiç katılmıyorum

1.81-2.60 – Katılmıyorum

2.61-3.40 – Kararsızım

3.41-4.20 – Katılıyorum

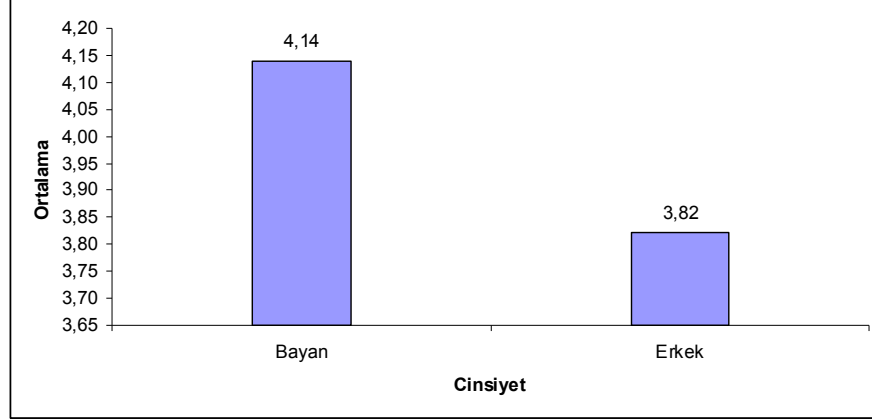
4.21-5.00 – Tamamen katılıyorum

Bulgu ve Yorumlar

Öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları ile öğrencilerin cinsiyet, sınıf, bölüm, barınma, kardeş sayısı ve anne baba eğitim durumu karşılaştırılarak yapılmıştır. Bu bölümde araştırma soruları sırasıyla cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

1. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Grafik 1 incelendiğinde ağırlıklı ortalamaya göre kadın öğrencilerin 4,14 erkek öğrencilerin ise 3,82 düzeyinde ortalamaya sahip oldukları, buna göre her iki grubun da kitap okuma alışkanlığının olumlu olduğu söylenebilir.

Grafik 1: Cinsiyete Göre Okuma Alışkanlığı Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ortalaması

Bu iki grubun okuma alışkanlığı ölçeğinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasında farklılık olup olmadığının belirlenmesi için t testi uygulanmıştır.

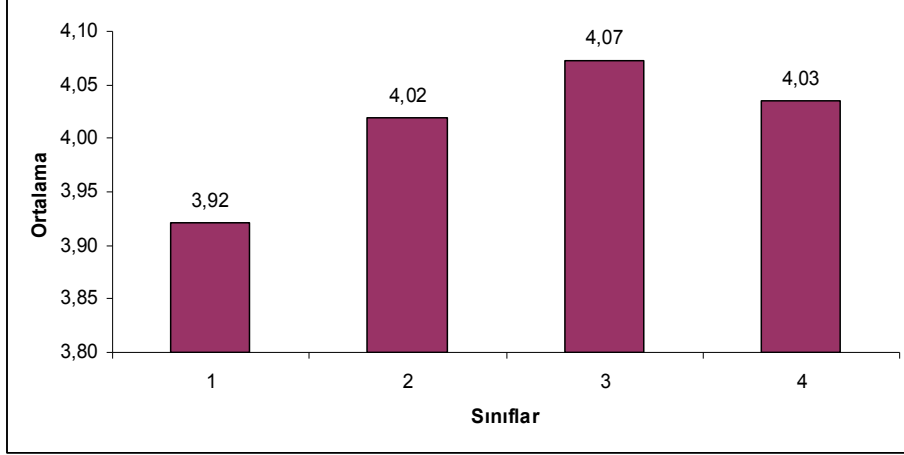
Tablo 2: Cinsiyete Göre Kitap Okuma Alışkanlığı Puanlarının Ortalamaları

Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	p
Kadın	237	4,14	0,49	5,67	,00
Erkek	183	3,82	0,68		

Tablo 2' ye göre kadın ve erkek öğrencilerin okuma alışkanlıkları puan ortalamaları arasındaki fark $\alpha=.05$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre kadın öğrencilerin okuma alışkanlığı bakımından erkek öğrencilere göre daha olumlu davranış gösterdiği söylenebilir. Bir başka açıdan bakıldığında erkek öğrencilerin okuma alışkanlıkları kadın öğrencilere göre daha düşük düzeydedir, kitap okumayı kadın öğrenciler kadar tercih etmemektedirler.

2. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları ile sınıfları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Grafik 2 incelendiğinde sırasıyla 3. sınıfların ($\bar{X}=4,07$), 4. sınıfların ($\bar{X}=4,03$), 2.sınıfların ($\bar{X}=4,02$) ve 1. sınıfların ($\bar{X}=3,92$) ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Ortalamalara göre bütün sınıf düzeylerinde öğrencilerin okuma alışkanlıklarının olumlu olduğu görülmektedir. Grafiğe göre 1. sınıftan 3. sınıfa doğru ölçekten elde edilen puanların arttığı, buna karşın 4. sınıf öğrencilerinin okuma puanlarında bir miktar düşme olduğu görülmektedir.

Grafik 2: Sınıflara Göre Okuma Alışkanlığı Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Ortalaması

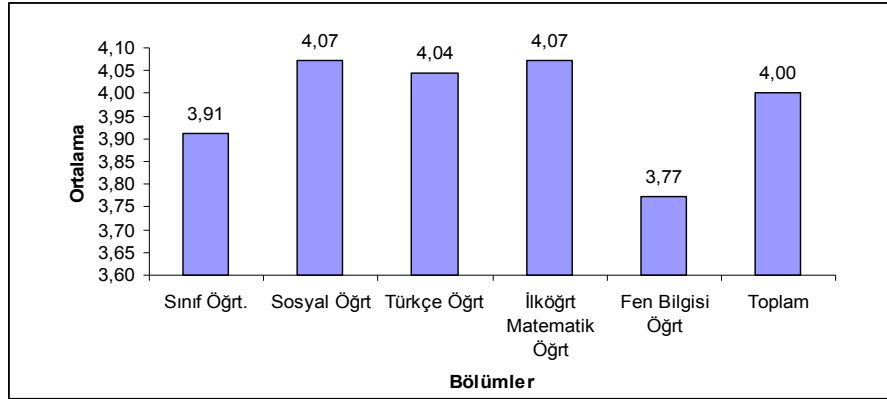
Tablo 3 incelendiğinde sınıflara göre okuma alışkanlığı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Okuma alışkanlığında görece olarak ortaya çıkan farkın sınıflardan kaynaklanmadığı veya okuma alışkanlığında sınıf düzeylerinin etkisi olmadığı söylenebilir. Genel anlamda öğrencilerin okuma alışkanlıklarının olumlu olduğu görülmektedir. Görece olarak okuma alışkanlığının en olumlu olduğu sınıf, 3. sınıf sahip olduğu, 2. ve 4. sınıfların tutumlarının 3. sınıflara göre az olduğu, en az olumlu tutuma ise 1. sınıfların sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Sınıflara Göre Okuma Alışkanlığı Puanlarının İstatistiği

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1,422	3	,474	1,328	,265
Grup içi	148,472	416	,357		
Toplam	149,894	419			

3. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları ile bölümleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Grafik 3' e göre öğrencilerin okuma alışkanlıkları bölümlere göre incelendiğinde, öğrencilerin okuma alışkanlıklarının olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler ve Matematik Öğretmenliği öğrencilerinin okuma alışkanlıkları daha yüksekken, diğer bölümlerin daha düşük olduğu, en düşük ortalamasının ise Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin sahip olduğu görülmektedir.

Grafik 3: Bölümlere Göre Okuma Alışkanlıkları İstatistiği

Türkçe, Sınıf, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği gibi sözel ağırlıklı bölümlerdeki öğrencilerin, Fen Bilgisi ve Matematik Öğretmenliği gibi daha çok sayısal ağırlıklı bölümlere göre okuma alışkanlıklarının bir biçimde farklı çıkması beklenirken Grafik 3 ve Tablo 4'e göre böyle bir sonuca ulaşamadığı görülmektedir.

Tablo 4: Bölümlere Göre Okumaya Alışkanlığı Puan Ortalamaları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	3,15	4	,79	2,23	,07
Grup içi	146,75	415	,35		
Toplam	149,89	419			

4. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları ile anne ve babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 5'e göre anne ve babanın eğitim düzeyi ile öğrencilerin okuma alışkanlıkları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Anne babanın eğitim durumundaki değişme öğrencilerin okuma alışkanlıkları puanlarını artırmamıştır. Yani anne veya babası ilkokul mezunu olan bir öğrencinin okuma alışkanlığı ile anne babası üniversite mezunu olan öğrencilerinin okuma alışkanlığı arasında belirgin bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

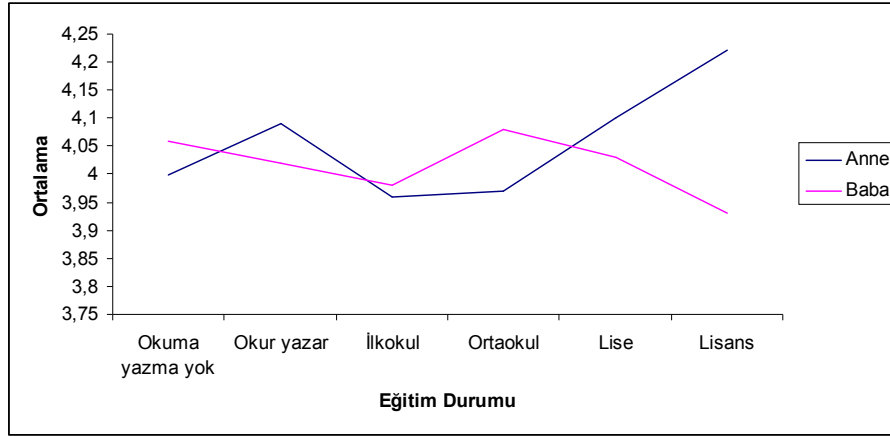
Tablo 5: Anne ve Babanın Eğitim Durumuna Göre Okuma Alışkanlığına İlişkin Varyans Analizi

	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Annenin Eğitim	Gruplar Arası	1,872	5	,374	1,047	,389

Durumu	Grup içi	148,022	414	,358		
	Toplam	149,894	419			
Babanın Eğitim Durumu	Gruplar Arası	,919	6	,153	,425	,862
	Grup içi	148,975	413	,361		
	Toplam	149,894	419			

Varyans analizine göre anne babanın eğitim durumu, öğrencilerin okuma alışkanlıklarında farklılık oluşturmamasına karşın Grafik 5 incelendiğinde özellikle annenin eğitim düzeyi arttıkça okuma alışkanlığının da görece olarak arttığı söylenebilir. Fakat bu artış diğer özelliklere göre belirgin bir fark oluşturmamaktadır.

Grafik 5: Anne Babanın Eğitim Durumuna Göre Okuma Tutum Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Dağılımı

5. Ev veya yurttan bağımsız odaya sahip olan öğrencilerin okumaya karşı tutumlarında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin ev veya yurttan okumalarına imkân sağlayacak yerlerin olup olmaması okuma alışkanlıklarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Bu amaçla yapılan analiz sonucu Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Bağımsız Oda ve Bilgisayara Sahip Öğrencilerin Okuma Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Ortalamaları

Değişken	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Oda	Var	279	4,01	0,57	416	.123
	Yok	139	4,00	0,66		
Bilgisayar	Var	250	4,01	0,57	415	.567
	Yok	167	3,98	0,64		

Okuma alışkanlığı “öğrencinin kendine ait bir odasının olması”, “bilgisayarının olması” değişkenlerine göre incelendiğinde Tablo 6’ya göre her iki değişken için anlamlı bir fark ortaya çıkmadığı görülmektedir. Yani öğrencinin kendine ait odasının veya bilgisayarının olması öğrencilerin okuma alışkanlıklarını değiştirmedeği söylenebilir.

6. Öğrencilerin ilk ve ortaöğretimi bitirdiği yer, öğrencinin barınma yeri ve kardeş sayısı, aylık gelir, değişkenlerine göre okuma alışkanlıklarında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerinin okuma alışkanlıklarını etkileyen bir faktör olup olmadığı incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Bu analizler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: İlk ve Ortaöğretimi Bitirdiği Yer, Öğrencinin Barınma Yeri ve Kardeş Sayısı Değişkenlerine Göre Varyans Analizi

Değişkenler	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
İlköğretim	Gruplar Arası	,203	2	,102	,283	,753
	Grup içi	149,691	417	,359		
	Toplam	149,894	419			
Ortaöğretim	Gruplar Arası	,224	2	,112	,312	,732
	Grup içi	149,671	417	,359		
	Toplam	149,894	419			
Barınma	Gruplar Arası	3,224	5	,645	1,820	,108
	Grup içi	146,670	414	,354		
	Toplam	149,894	419			
Aylık Gelir	Gruplar Arası	,686	4	,172	,476	,753
	Grup içi	149,137	414	,360		
	Toplam	149,823	418			
Kardeş Sayısı	Gruplar Arası	1,328	5	,266	,783	,562
	Grup içi	138,729	409	,339		
	Toplam	140,056	414			

Tablo 7’ye göre öğrencilerin ilköğretimi ve ortaöğretimi köy, kasaba veya şehirde tamamlamaları okuma alışkanlıkları bakımından farkın olmadığı görülmektedir, yani öğrencilerin ilköğretim ve ortaöğretimi

tamamladıkları yer öğrencilerin okuma alışkanlıklarını doğrudan etkilemediği söylenebilir. Öğrencilerin yurt, aile yanı, pansiyon veya yalnız kalmaları okuma alışkanlıklarında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Aylık gelir değişkeni bakımından inceleme yapıldığında da anlamlı bir farkın olmadığı yani yüksek gelire sahip olan öğrenciler ile düşük gelire sahip olan öğrenciler arasında okuma alışkanlığı bakımından bir fark olmadığı söylenebilir. Başka bir değişken olarak kardeş sayısı dikkate alındığında da tek kardeş veya çok kardeşli olma öğrencilerin okuma alışkanlıklarında bir farklılık oluşturmamaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Okuma alışkanlığı, çağdaş yaşamda bireyselleşen dünyada zaruri bir hale gelmiştir. Günlük yaşamda okuma eylemi, sosyal ilişkilerin düzenlenmesinde ve sorunsuz bir iletişim kurmada büyük önem taşımaktadır. Makineleşen yaşamın içinde insanların psikolojik açıdan birçok sıkıntıyla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu sıkıntıların sebep olduğu yalnızlık duygusu kitaplarla aşılması daha kolay olacağı düşünülmektedir. Bir insanın yaşamadığı bir dönem hakkında bilgi sahibi olması ve o dönemde yaşayan yazar ya da şairin düşüncelerini öğrenmesi birçok katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda bireyin hem kendisini hem de başkalarını anlaması için okuması gerekmektedir. Bu noktadan hareketle okuma alışkanlığı sadece bir şifre çözme işi olmayıp aynı zamanda bireyin çevresini anlamasıdır. Bu bağlamda okumak, bilgilenmenin çok ötesinde bir eylem olup en üst seviyede gerçekleşen etkinliklerden biridir.

Okuma alışkanlığı yaşam boyunca canlı tutulması gereken bir davranıştır. Bunun için öncelikle aile bireyleri arasında okumayla ilgili bilinçli bir yaklaşım olmalıdır. Evlerde temel okuma eserlerinden oluşan küçük bir kütüphane oluşturulmalıdır. Gerek anne-baba gerekse çocuk zamanını değerlendireceği bu tür yerlere ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca okuma işinin bir boş zaman değerlendirme ya da meslek sahibi olmak için yapılması gereken bir etkinlik değil bireyin yaşamı ve kendisini anlayabilmesinin esas noktası olduğu gözden kaçırılmamalıdır (Chua, 2008).

Okuma alışkanlığı kazanmış bir kişi yılda kaç kitap okuyabilmektedir? Bununla ilgili yapılan tespitler şöyledir: bir yılda beş kitaptan az okuyanlar az okur, altı ile yirmi kitap arası okuyanlar orta düzey, yirmi kitaptan fazla kitap okuyanlar ise çok okuyan okur tipi olarak tanımlanmıştır (Sağlamtuğ, 1990). İnsanların okumama nedenlerine bakıldığında genel olarak şu sorunlarının olduğu görülmektedir. İnsanlar kitapların fiyatlarını yüksek, kütüphane sayısını az bulmakta, zaman ayıramamaktan şikâyet etmektedir. Günümüzde okuma alışkanlığının edinilmesinde bir engel olarak görülmesi gereken bilişim teknolojisidir. İnsanların, sunulan bilgi yığınları arasında kendine göre bir bilgi ya da

kaynağa ulaşması oldukça zorlaşmış görünmektedir. Okuma eyleminde tat alma ve bunu alışkanlık haline getirme güçleşmiş durumdadır.

Çalışmanın birinci alt amaç sonucuna bakıldığında, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre kitap okuma alışkanlıklarının daha iyi olduğu görülmektedir. Bu sonuç Saracaloğlu ve arkadaşlarının (2003) yaptığı çalışmayla örtüşmektedir. Konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalarda da kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla kitap okudukları belirlenmiştir (Gönen, Öncü ve Işıtan, 2004; Başaran ve Ateş, 2009). Konuyla ilgili Smaragdi ve Jonsson (2006), Hassell ve Lutz (2006), Yalınkılıç (2007), (Korkmaz, 2007), Arslan (2009), ve İşeri'nin (2010) yaptığı çalışmalarda ulaştıkları sonuçlarla örtüşmektedir.

Çalışmanın sonuçlarına göre genel anlamda öğrencilerin okuma alışkanlıklarının olumlu olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyinde ele alındığında okuma alışkanlığı en olumlu olan sınıfın 3. sınıf öğrencileri olduğu, sırasıyla 2. sınıf ve 4. sınıfların okuma alışkanlıklarının iyi olduğu bulunmuştur. Sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin okuma alışkanlıklarında artış görülmektedir, fakat bu artış görece olan bir artıştır. Dördüncü sınıfa gelen öğrencilerin okuma davranışlarında azalma olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak dördüncü sınıf öğrencilerinin gelecek planları yapmaları, bazı öğrencilerin yüksek lisans, yurt dışı veya akademisyenlik için sınavlara hazırlanmalarının yanında çoğunun öğretmenlik için KPSS'ye hazırlanmaları bir gerekçe olarak gösterilebilir.

Öğrencilerin anne ve babanın eğitim durumuna göre okuma alışkanlıkları arasında ankette elde edilen puanlarda anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuç okuma alışkanlığının aile ortamında kazandırılmadığı biçiminde yorumlanabilir. Okuma alışkanlığıyla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bayram'ın üniversite öğrencileri üzerine yaptığı araştırmaya göre çalışmaya katılanların %36'sının kendilerine okuma alışkanlığının kazandırılmadığını belirtmişlerdir (Bayram, 2001). Okuma alışkanlığının kazandırıldığı yerlerden biri okul ortamıdır (Bamberger, 1990). Saraçoğlu, Bozkurt ve Serin'in yaptığı araştırmaya göre öğretmen adaylarının okuma alışkanlıklarından yoksun oldukları belirlenmiştir (Saracaloğlu, Bozkurt ve Serin, 2003). Balcı'nın çalışması da bu durumu desteklemektedir (Balcı, 2003) Esgin ve Karadağ'ın yaptığı araştırmaya göre üniversite öğrencilerinin yalnız % 26'sının ders dışı kitapları okudukları (Esgin ve Karadağ, 2000), Özen'in yaptığı araştırmada ise 1965'ten 1997'e geldiğinde okuyanların oranının azaldığı tespit edilmiştir (Özen, 1998).

Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını etkilediği düşünülen ev veya yurttaki bağımsız bir odaya sahip olmanın nasıl bir etki yaptığı incelendiğinde, ev veya yurttaki bağımsız odaya sahip olanlar ile olmayanlar arasında hiçbir farkın olmadığı belirlenmiştir. Yani öğrenci ister kendi odasında kalsın isterse bir odada 3-5 arkadaşı ile kalsın öğrenci kitap

okuma alışkanlığına sahipse bunu sürdürüyor, bu alışkanlığa sahip değilse böyle bir davranışı göstermiyor. Burada okuma alışkanlığının öğrencinin odasının olmasından çok arkadaş çevresinin etkili olabileceğine bağlanabilir. Arkadaşları değişik türlerde okumalar yapıyorsa öğrenci de arkadaşlarından hareketle okuma alışkanlığını kazanarak bunu sürdürebilir.

Hane halkının fazla olması evdeki gelirin kişilere düşen payını azaltır. Zorunlu giderleri artırırken gelişime yönelik giderlerin kısılmasına neden olur. Kardeş sayısı bu bağlamda ele alındığında okuma alışkanlığı üzerinde fark oluşturan bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yani evdeki kardeş sayısının az olması okuma alışkanlığını ne artırıyor ne de azaltıyor. Okuma alışkanlığının kazanılmasında evde veya dışarıda iyi örneklerin olması gerekir. Evde sürekli okuyan bir anne babanın olması ya da kardeşlerin olması diğer çocukları da olumlu etkileyebilir. Fakat ailede böyle bir özellik yoksa kardeş sayısının çok veya azlığı kitap okuma alışkanlığı üzerinde olumlu-olumsuz etki yapmayacaktır. Öğretmenlerin okuma alışkanlıkları üzerine yapılan bir çalışmada ise öğretmenlerin 2-3 ayda bir kitap okudukları belirlenmiştir (Şahiner, 2005). Üniversite öğrencileri arasında yapılan çalışmada bir yılda öğrencilerin yarısı (% 46,1) en fazla beş kitap okuduğunu açıklarken, hiç kitap okumadığını belirten %4,6'lık grupla birlikte öğrencilerin yaklaşık yarıya yakınının ya hiç kitap okumadığı ya da en fazla 5 kitap okuduğu anlaşılmaktadır (Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008). Buradan da görüldüğü gibi kişi okuma alışkanlığına sahipse koşullar ne olursa olsun okumayı sürdürmektedir.

Bu sonuçlar çerçevesinde aşağıdaki öneriler yapılabilir.

ÖNERİLER

- Öğrencileri özellikle okumaya karşı olumlu tutuma sahip olanları, okuma ile ilgili etkinlikler düzenleyerek bu hareketleri çeşitli ödüllere pekiştirilebilir.
- Okuma alışkanlığının üniversite öğrencilerine kazandırılabilmesi için birinci sınıftan itibaren öğrencilerin bilinçlendirilmesi sağlanabilir.
- Ders kitaplarının yanında öğrencilere makale, araştırma raporları ve incelemelerin de okutulması sağlanabilir.

Kaynaklar

Akay, H. (2009). Okuma'nın Yeniden Okunması: Bile Bile Okumak -İle Bile Okumak. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,4(3),20-41.

Akyol, H. (2005). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Applegate, A. J & Applegate, M.D. (2004). The Peter Effect: Reading Habits and Attitudes of Preservice Teachers. *International Reading Association*, 554-563.

Arslan, Y., Çelik, Z., Çelik, E. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *PÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 113-124.

Baccus, A.A. (2004). *Urban Fourth And Fifth Grade Teachers' Reading Attitudes And Efficacy Beliefs: Relationships To Reading Instruction And To Students' Reading Attitudes And Efficacy Beliefs*. United States: Degree of Doctor of Philosophy.

Bamberger, R.(1990). *Okuma Alışkanlığını Geliştirme*. B.Çapar (Çeviren). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Balcı, V. (2003). *Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması*. Milli Eğitim Dergisi, 158.

Başaran, M. ve Ateş, S. (2009). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okumaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 73-92.

Bayram, S. (2001). *Türkiye'de Kitap Okuma Alışkanlığı*. İstanbul: Tanburacı Matbaacılık.

Benevides, T.L. (2006). *Personel Reading Habits And Literacy Instruction In Pre-Service Teachers*. Canada: Degree of Master of Education.

Camp, D. (2007). Who's Reading and Why: Reading Habits of 1 Grade Through Graduate Students. *Reading Horizons Journal*, 47(3), 251-258.

Chua, S. P. (2008). The Effects of the Sustained Silent Reading Program on Cultivating Students' Habits and Attitudes in Reading Books for Leisure. *Heldref Publication*, 81(4), 180-184.

Demirel, Ö.(1999). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: MEB Yayınları.

Duros, I. & Papadopoulos, C. (2009). *Effects Of A Book Club Intervention On Fifth Graders' Vocabulary, Reading Habit And Attitude*. Boston: Boston University School Of Education Submitted In Partial Fulfillment of the Requirements For The Degree of Doctor of Education.

Esgin, A. ve Karadağ, Ö. (2000). *Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı*. Popüler Bilim, 19-23.

Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Ankara: Gül Yayınları.

- Gömleksiz, M.N. (2005). Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi(Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(1), 1-21.
- Gönen, M., Çelebi Ö.E. ve Işıtan S. (2004). İlköğretim 5., 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 164, 60-173.
- Gülerer, S. ve Batur, Z. (2005). Yanlış Okuma Tutum ve Davranışları. *A.K.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 89–102.
- Hassell, S. H.& Lutz, C. (2006). A Survey of the Habits and Attitudes of Urban Middle School Students toward Leisure Reading. *Young Adult Library Services*, 39-45.
- Hurst, B., Franklin, K., Scales, K.B. (2010). How Does a High School Reading Class Influence Students' Reading Levels, Habits, and Perceptions? *Journal of Reading Education*, 35(3), 10-18.
- Janes, J.L.(2008). *Families, Motivation, And Reading: Pre-Adolescent Students*. Iowa State University Pres.
- Korkmaz, İ. (2007). Üniversite Birinci Sınıfta Okuyan Öğrencilerin Lise Döneminde Kitap Okuma Durumlarının İncelenmesi. *EJER*, 27, 127-138.
- Leppänen, U., Aunola, K, & Nurmi, J. (2005). Beginning Readers' Reading Performans and Reading Habits. *Journal of Research in Reading*, 28(4), 383-399.
- Mckool, S.& Gespass, S. (2009). Does Johnny's reading Teacher Love to Read? How Teachers' Personal Reading Habits Affect Instructional Practices. *Literacy Reserarch and Instruction*, 48, 264-276.
- Mokhtari, K., Reichard, C.A., Gardner, A. (2009). The Impact of Internet and Television Use on the Reading Habits and Practices of College Students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52(7), 609-619.
- Myette, S. (2006). *Finding A Great read: Book Selection Strategies For Sixth Grade Silent Reading An Abstract*. United States: Master of Arts in Education, Pacific Lutheran University.
- Netherland, J.L.(2004). *A Comparison of Students' and Parents' Habits and Attitudes Toward Reading in Title I and Non-Title I Schools*. United States: Degree Doctor of Education in Educational Leadership.
- İşeri, K. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okuma Tutumlarının İncelenmesi. *Uluslararası İnsanBilimleri Dergisi*, 7(2), 469-487.

- Odabaş, H., Odabaş, Y. ve Polat, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 431-465.
- Oğuzkan, F. (1997). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Özbay, M. (2005). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özbay, M. (2006). Okuma Eğitiminde Çevre Faktörü. *EJER*, 24, 161-170.
- Özen, F. (1998). *Türkiye’de Okuma Alışkanlığı ve Öğretmenin Sorumluluğu*. Eğitim Sen Demokratik Eğitim Kurultayı, 2-6 Şubat 1998. 571-590. Ankara: Volkan Matbaası.
- Özdemir, E. (1997). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Sağlamtunç, T. (1990). Türkiye’de Üniversite Kütüphanecilik Bölümlerinin 4. Sınıf Öğrencilerinin Özgür (Boş) Zaman-Ders Dışı Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 4 (1) 3-21.
- Şahiner, Y. (2005). İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Okuma Alışkanlıkları ve Bu Alışkanlıkları Etkileyen Faktörler (Elmadağ İlçesi Örneği). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Saracaloğlu, A. S., Bozkurt, N. ve Serin, O. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Okuma İlgileri ve Okuma Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 4, 12.
- Smaragdi, U. J. & Jonsson, A. (2006). Book Reading in Leisure Time: Long-Term Changes in Young Peoples’ Book Reading Habits. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(5), 519-540.
- Wilson, B.C. (2007). *A Newspaper Reading Habit in College Students: Family Newspaper Literacy Practices K-12 Newspaper Exposure , and Civic Interest*. United States: Degree of Doctor Philosophy.
- Yalınkılıç, K. (2007). Türkçe Öğretmen Adaylarının Okumaya İlişkin Tutum ve Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal Of International Social Research*, 1(1), 226-241.
- Yılmaz, B. (1993). *Okuma Alışkanlığında Halk Kütüphanelerinin Rolü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü.